

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ortv Ac Progressv Artis Typographicae Dissertatio Historica

Mallinckrodt, Bernhard von

Coloniae Agrippinae, 1640

Cap. XV. De operibus præcipuis impreßis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11780

CAPVT XVI.

De Operibus præcipuis impressis.

SEd postquam de arte & artificibus typicæ librorum scriptio-
nis satis esse dictum arbitror, pauca de præcipuis impressis operibus adnecten-
dum duxi, inter quæ principem, me iudice locum facile occupant, Com-
plutensia & Regia Antuerpiensia Biblia, de quibus in superioribus iam ac-
tum est, ac tanti putamus, ut infra historiam vtriusque excusionis referre
constituerimus. Istis sacri textus primarijs & multilinguis excusionibus
Augustini Iustiniani è patricia apud Genuenses familia, Nebiensis Episco-
pi, Ordinis S. Dominici Bibliorum editio parùm cederet, imò linguarum
numero superior esset, si præclara eius cæpta, dū lentior distractio impen-
sis non satis facit, non in principio statim in irritum concidisset. Nec enim
ultra Psalterij volumen is conatus processit, quod Hebraicè, Chaldaicè,
Græcè & Arabicè tum triplici translatione Latina & notis marginalibus,
quæ octavam columnam faciunt Genuæ in ædibus Nicolai Iustiniani an-
no 1516. impressit Petrus Paulus Porrus Mediolano ortus, sed Taurinensis
Ciuis. Puto enim falli Iouium, ut in plerisq; alijs, dum in Elogijs præta-
huius operis Volumina impressa esse scribit. Certè Sixtus Senensis non nisi
duos Tomos se vidisse scribit in *Bibliotheca sua*, eorumq; alterum manuscri-
ptum, quo Testamentum nouum contineretur. Psalterij opus illud Leoni
X. Pontifici Maximo inscriptum est. Vti autem Ximenius Cardinalis To-
letanus, & Rex Hispaniarum Philippus 2. maximo merito suo de præfatis
sumptuosis editionibus ingens, & æternum sibi nomen conciliarunt, ita
nec exigua Gregorij 13. laus est, quod eius auspicijs & iussu ingentia illa
Tractatum Iuris Volumina prodierint, quæ excudit Venetijs 25. prægran-
dibus Tomis anno 1584. *Franciscus Ziletus*, dirigentibus & disponentibus
pleraque, ad hanc editionem spectantia, duobus summis illius æui Iuris-
Consultis, Iacobo Menochio, & Guido Pancirolo, Professoribus Para-
uinis. His haud iniuria quis accenseat libros Repetitionum Iuris Ciuilis
nouem Voluminibus incluso. Indice anno 1553. ibidè excusos, ac Tomos re-
petitionū Iuris Canonici. Nec illis multum minora sunt in re Theologica,
Tostati, Dion. Carthusiani, Salmeronis, aliorumq; veterū ac recentiorū e-
normia opera. Sed quis hæc & reliqua numero ferè infinita enarrare omnia
& singula valeat? Illud interim nō præterierim Basileã præter reliquã in hac

arte promeritam laudem hæc etiam prærogatiua inelytam esse, quod Sanctorum Patrum monumenta (his post Biblia Sacra quis principem denegare locum sustineat.) illic primum typorum beneficio lucem aspexerint (auctores tamen sunt Serarius & Beierlingus, Petrum etiam Schôffer Sancti Hieronymi Opera Moguntia impressisse, cuius exemplar extat in Cœnobio Ringauia Ebersbacensi) Ioannes enim Amorbachius S. Augustini Opera, quibus excudendis alijsq; similis monetæ Cymelij publico exhibendis Augustinus Dodo Frisius præfuit, ante omnes in hac v. be. impressit, quem deinde Ioann. Frobenius in efformandis S. Hieronymi operibus adiutus ab Erasmo & Amorbachij's fratribus post Ioannem Reuchlinum, de quo id ipsemet Erasmus testatur, feliciter æmulatus est. Eadem Frobeniana Officina, præter Patres Latinos, etiam Græcis maximè celebris est. In illa enim omnium primò in tota Germania illorum scripta Græcis typis excudi cæperunt, ab Hieronymo Ioannis filio eiusq; sororio & socio, Nicolao Episcopo, factò à S. Basilij Operibus initio, vti Erasmus auctor est in Dedicatoria ad Iacobum Sadoletum Episcopum Carpentorantensem, postea Cardinalem. Nostro autem seculo in recudendis SS. Patrum scriptis magnam præ reliquis coætaneis suis gloriam adeptus est Antonius Hieratus Coloniensis Typographus, qui tot actanta huius generis, vt reliqua præteream, publico dedit, vt vix mirari quis satis queat, vni homini ad tam multa & magna præstandum tempus, impendia, laborem suffecisse. Quæ res effecit, vt miraculi huius (ita verè me nominare posse confido) ostendendi causa in calce legendam exhibeam maiori ex parte operum ab illo impressorum seriem, quam hæredes eius imprimi fecerunt, in principio *magni Theatri Beierlingiani*: nam & hic legi digna est, & clarè euincit, quorquot sunt aut fuerunt Calcographi, longissimè ab hoc homine Codicum operumq; numero, vastitate, delectu superatos esse, idq; facilè mihi credent, si qui prædictum impressorum librorum syllabum, cum aliorum catalogis per otium conferre volent. Perutilis enim hoc seculo inualuit consuetudo, vt pleriq; Officinarum suarum Catalogos typis euulgent, quibus & sibi & Emptoribus inseruiunt, vt tum ipsi Excusores merces suas eò citius protrudant, tum & hi instruantur, vbi locorum quæq; sint vestiganda. Hac ratione præter Plantini & V. Vecheli Successores etiam pleriq; alij Bibliopola Veneti, Lugdunenses, Francofurtenses, Colonienses, Basileenses, Antuerpienses, Lipsenses, Hollandi, &c. officinarum suarum indicem proseripserunt. Hactenus tamen in Gallia nonnulli quod miror, rem adeo necessariam neglexerunt, adeo vt nec moniti, pristinam hac in re desidiam & incuriam suam vt deserant, animum inducere possint: cuius consilij non video

Antonius Hieratus.

video quid possint probabilis causæ in medium afferre. Certe cum nullibi terrarum, rariorum & exquisitorum ex antiquitate Codicum, quam illic copia prodeat, non alibi etiam maiori eruditorum dispendio ista taciturnitatis contumacia peccare potest.

CAPUT XVI.

Comparatio primitiua & hodierna Typographia.

Sed ut exitum tandem habeat hic calcographicus discursus noster, duo mihi dicenda restant, quibus utcūq; expeditis, vela colligam & nauim subducam. Illorum prius erit cōparatio hodiernæ typographiæ cum primis ⁶⁹ *en* incunabilis; alterum responsionem continebit ad criminationes huius cœlestis inuenti. Differentia igitur illa in diuersis consistit, ac primò in ^{1. Differentia.} *ia.* typorum difformitate, qui primitus ut ex illis, qui sub id tempus excusi fuere codicibus, apparet, rudiores fuere, quiq; manuscriptas literas imitarentur, nec minus ac illæ crebris & continuis compendijs & abbreviaturis impeditæ essent. Verùm vtraq; illa deformitas dudum intermissa est, & valere iussis contractionibus istis, tanta cum tempore enata est characterum elegantia, ut dubitare nemo debeat ad summum vsque fastigium hanc artem euasisse. Hæc autem præ reliquis omnibus dudum Aldi Romani, nuper Plantini laus fuit, quorum posterior etiam argenteis fusilibus literis vsus fuisse traditur. Sed non hæc sola eius viri, nec maxima gloria fuit. Pluris enim æstimatur correctionis accuratio, quæ à nullis vbiuis gentium Excusoribus scrupulosior adhibita aliquando reperitur, aut deinceps institui poterit, adeo ut laudabili, nec cuiquam bonorum reprehendenda fiducia, ad lectorē excusi Indicis librorum, qui ex illa officina prodierunt, alloquium fiat, & causa reddatur, cur illos etiam Catalogo suo inseruerint libros, quos dudum distractos venales amplius penes se non habeant. Tuo, ait Indicis Editor, in primis bono, Lector: cuius referre arbitramur omnes & singulos typographia huius Codices nouisse. Nam licet multorum copia penes nos haud supersit, forte in alienis bibliopotijs, aut saltem publicis priuatissq; bibliothecis reperire eos licebit: ut si quando typographi alicuius incuria eos ipsos recudendo deprauauerit, ad Plantiniana editionis exempla (absit inuidia vti abest iactantia) velut optima nota Archetypa in ordinem redigas atq; emendes. Memorabile sane est quod de Plantino referunt, quod ne doctissimis quidem, quibus semper instructus fuit, Correctoribus, aut etiam ipsimet sibi, licet huius rei oculissimo & assiduo, satisfusus, publice exponere solitus fuerit, reuisa priuatim exemplaria, prius quã